

teigti, kad Lietuvoje šis teisės institutas kol kas neveikia tinkamai. Iki 2017 metų vidurio iš 38 oficialiai registruotų lobistų, tik 12 viešino informaciją apie savo veiklą, o nuo 2017 metų rugsėjo 1 d., kai įsigaliojo nauja Lobistinės veiklos įstatymo redakcija, VTEK yra įregistravusi 58 lobistus, tačiau deklaracijas apie savo vykdytą lobistinę veiklą teikė ne visi lobistai.

Verslo subjektai nuolat ieško ir kuria lobistines strategijas, leidžiančias sudaryti išskirtines sąlygas jų verslo vystymuisi, savo ruožtu, politikai retai žinodami verslo veikimo mastus, nesigilindami į galimas savo veiksmų pasekmes, inicijuoja teisės aktų pakeitimus arba priima sprendimus, kurie naudingi tik siauroms interesų grupėms.

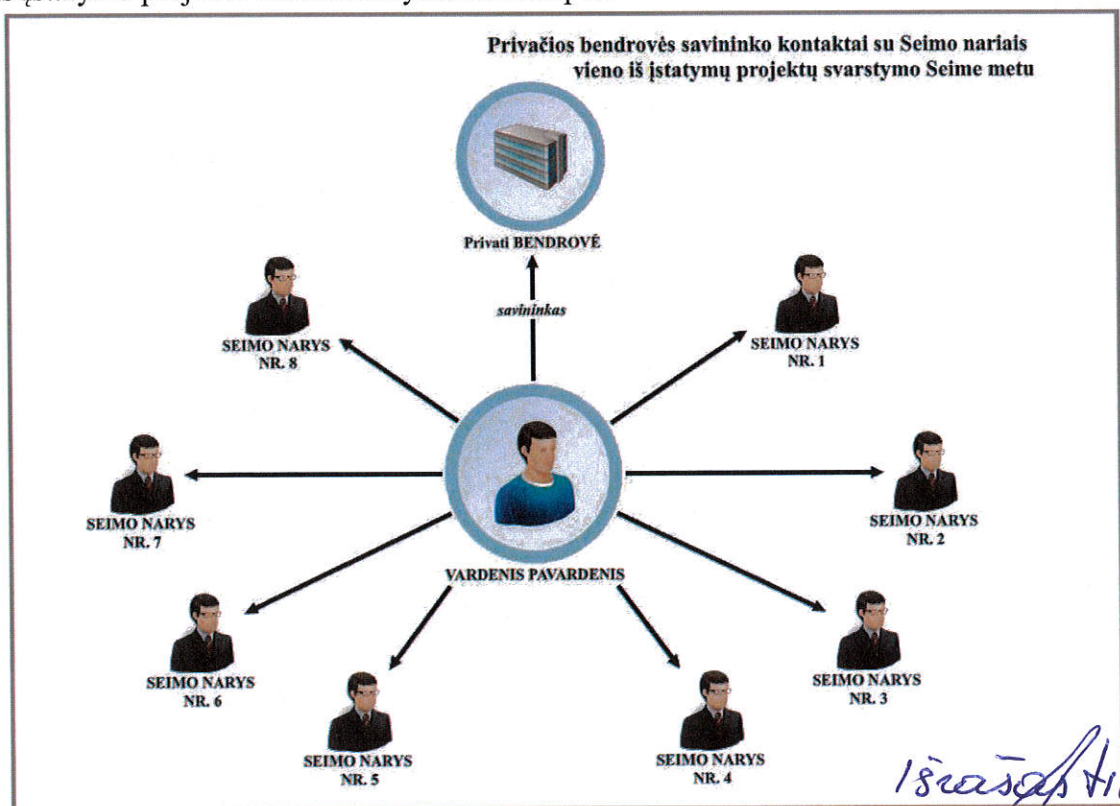
Transparency International Lietuvos skyriaus užsakymu atliktas tyrimas „Politikos užkulisiai. Lobizmo (ne)skaidrumas Lietuvoje“¹ atskleidė politinės korupcijos ypatumus:

- 6 iš 10 verslininkų nurodė, jog dažniausiai Lietuvoje įtaką siekia daryti asociacijos, registruoti lobistai (52 proc.), profesinės sąjungos (41 proc.) ir įmonės (35 proc.);
- 8 iš 10 verslininkų žino atvejų, kai valdžios atstovai, priimdami sprendimus, siekė naudoti konkrečioms interesų grupėms, neatsižvelgdami į visuomenės interesus;
- dažniausiai įtaką sprendimų priėmimui siekiama daryti energetikos (81 proc.), statybų (65 proc.), farmacijos ir sveikatos apsaugos (48 proc.) srityse, alkoholio (58 proc.) ir tabako (53 proc.) rinkose, o šias sritis atstovaujančios interesų grupės įvardijamos kaip įtakingiausios;
- dauguma verslininkų aiškiai suvokia neteisėto lobizmo žalą: 68 proc. verslininkų teigia, kad nuo neskaidrios įtakos darymo priimant sprendimus labiausiai nukenčia piliečių pasitikėjimas valstybe, taip pat nukenčia piliečių finansinė gerovė (66 proc.), šalies biudžetas (64 proc.) bei verslo ir investicijų aplinka (64 proc.).

<...>

RIBOTO NAUDOJIMO — ~~IŠSLAPTINTA~~

Pateikta schema vaizduoja minėto privačios bendrovės savininko kontaktus su Seimo nariais įstatymo projekto Nr. 2 svarstymo laikotarpiu.

¹ Prieiga per internetą: <https://goo.gl/tyK7QP>

Išrašas tikras
[Signature]

<...>

NEIŠSLAPTINTA**3. Proaktyviai nekontroliuojami viešieji ir privatūs interesai**

Nereta situacija, kai verslo ir valstybės atstovus tarpusavyje sieja įvairūs ryšiai: jie gali būti mokėsi, dirbę ar leidę laisvalaikį kartu, jie gali priklausyti tai pačiai politinei partijai ar būti susiję giminytės, santuokos ryšiais. Asmenų ryšys nevertintinas neigiamai tol, kol nesukelia interesų konflikto. Šiuo metu Lietuvoje iš visų galinčių kilti ar kilusių viešų ir privačių interesų konfliktų dažniausiai ištiriami tik tie, kurie tampa viešai žinomi. Neišaiškėję interesų konfliktai didina korupcijos atsiradimo riziką ir daro žalą valstybei, kuomet yra tenkinami verslo ar konkrečių asmenų interesai. Pastebime tendenciją, kad verslas siekia turėti kaip įmanoma daugiau sąsajų su valstybinėmis institucijomis ar politikais. Dažnai patys verslininkai tampa politikais, tačiau kol kas Lietuvoje nėra vykdoma efektyvi proaktyvi viešų ir privačių interesų kontrolė, kuri leistų iš anksto identifikuoti galimus interesų konfliktus ir užkirstų kelią valstybei nenaudingų sprendimų priėmimui, t. y. stokojama atsakingesnio viešųjų ir privačių interesų deklaravimo ir aktyvesnės bei veiksmingesnės deklaruotų duomenų kontrolės. Nors vis plečiamas asmenų, privalančių deklaruoti privačius interesus, ratas, tačiau pastarųjų deklaracijose pateikiamų duomenų analizė, jų pagrįstumo ir pakankamumo patikrinimai praktiškai neatliekami.

Atkreiptinas dėmesys, jog efektyvios deklaravimo proceso stebėsenos ir patikros, t. y. proaktyvios kontrolės nebuvimas, kaip vienas esminių Lietuvos viešųjų ir privačių interesų derinimo sistemos trūkumų, Europos Komisijos antikorupcijos ekspertų vertinime įvardytas dar 2014 metais².

Toliau pažymyje pateikiame nekontroliuojamų interesų konfliktų ir jų keliamos rizikos tvariai institucinei antikorpucinei aplinkai iliustracijas.

18 vasaris 2014 m.
[Signature]

² Prieiga per internetą: https://www.stt.lt/documents/es_ataskaita_2014/ES_kovos_su_korupcija_ataskaita_visa_acr_2014_lt.pdf

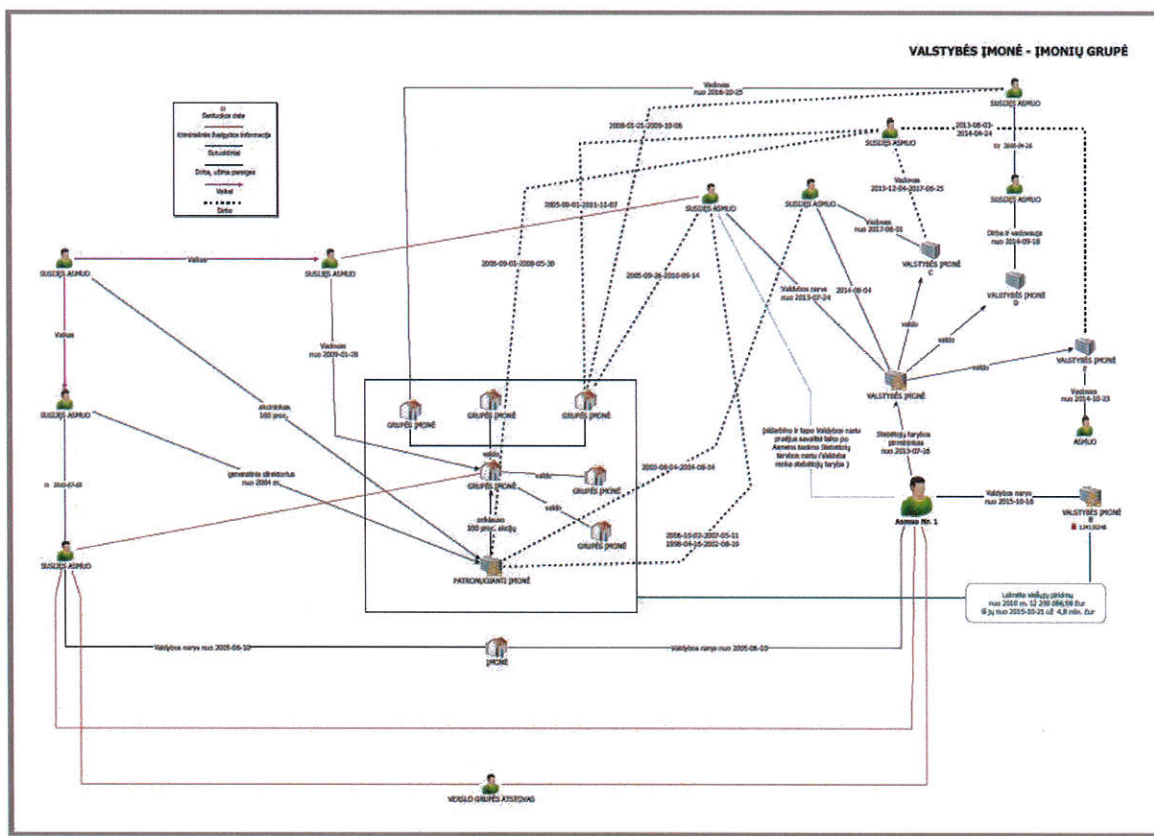

Interesų konflikto, kaip prielaidos pasireikšti korupcijai ir su ja susijusiai žalai valstybei atsirasti, iliustratyvus pavyzdys: vienos iš valstybės valdomų įmonių buvusio stebėtojų tarybos pirmininko – Asmens Nr. 1, interesai ir ryšiai bei jų įtaka valstybės įmonėms.

Paskyrus Asmenį Nr. 1, kurį netiesioginiai verslo ryšiai sieja su Įmonių grupe, valstybinės įmonės A stebėtojų tarybos pirmininku, įmonėje A aukštas pareigas pradėjo eiti Įmonių grupėje dirbę žmonės arba jų šeimų nariai, o Įmonių grupės laimėtų viešųjų pirkimų, kuriuos organizavo valstybinė įmonė A ir jos įmonės, suma padidėjo daugiau nei 16 kartų.

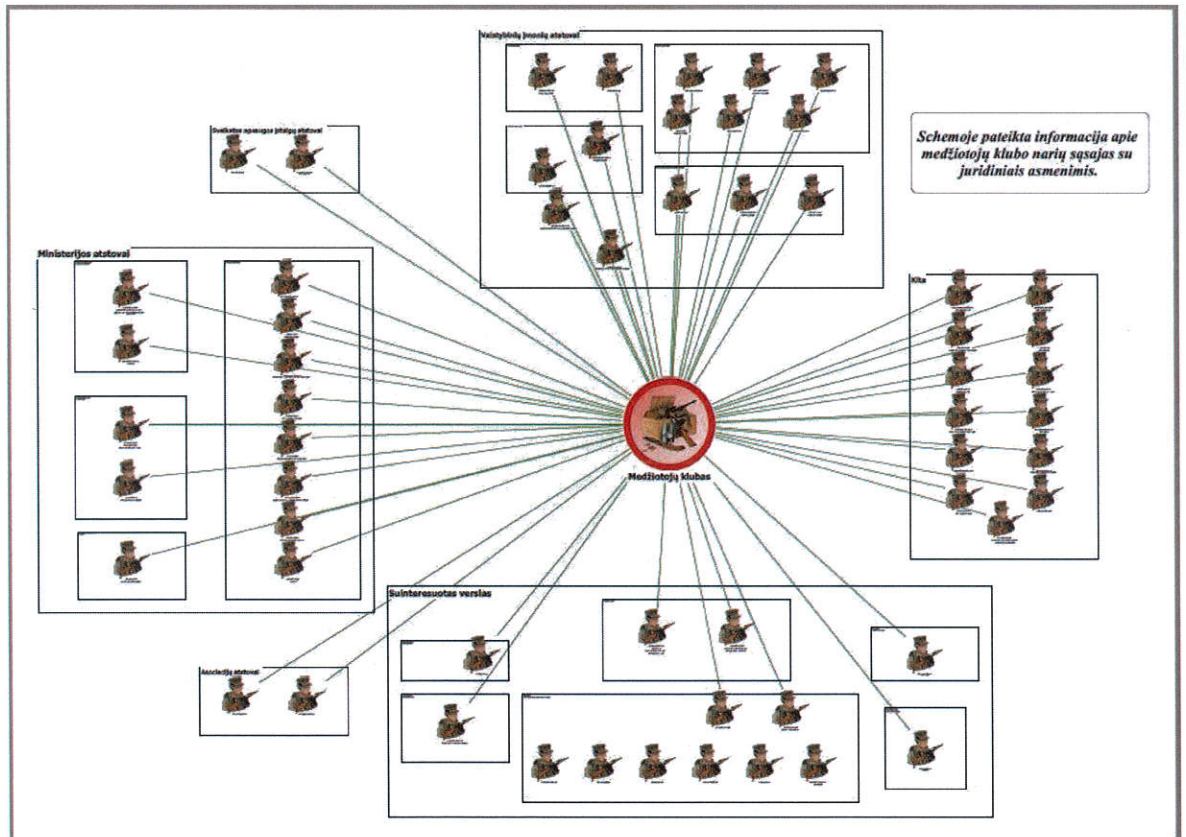
Asmens Nr. 1 ryšių su Įmonių grupe įtaka taip pat ryški kitos valstybės valdomos įmonės B organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose, kuriuose Įmonių grupė laimi didelę dalį informacinių technologijų viešųjų pirkimų.

Su Asmeniu Nr. 1 ir kitais asmenimis, susijusiais su Įmonių grupe, kontaktus palaikė ir kitos verslo grupės atstovas, kuris STT įtariamas korupcinio pobūdžio veikų padarymu.

Išrašas tikras
[Signature]

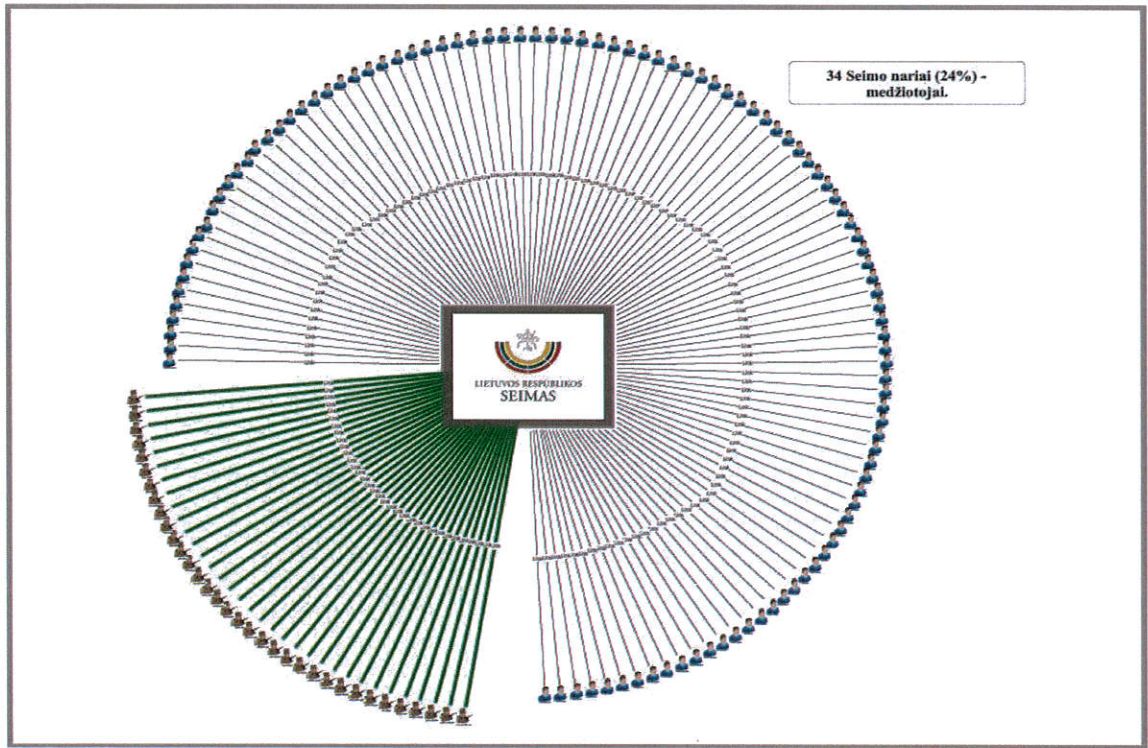
Interesų konflikto riziką kelia neformalių ryšių palaikymas tarp kontroliuojančių ir kontroliuojamų subjektų. To pavyzdys gali būti valstybės tarnautojų ir suinteresuoto verslo atstovų priklausymas vienam medžiotojų klubui. Pavyzdžiui, vienam medžiotojų klubui priklauso vienai iš ministerijų, jos pavaldžioms įstaigoms, vadovaujantys, už valstybinių išteklių naudojimą, priežiūrą atsakingi darbuotojai. Tam pačiam medžiotojų klubui priklauso ir suinteresuoto verslo subjektai, jų akcininkai ir vadovai. Ši medžiotojų klubo narių priklausomybė nurodytiems juridiniams asmenims gali sukelti interesų konfliktą, kuomet suinteresuoto verslo atstovai medžioja kartu su jų verslams palankesnes sąlygas galinčiais sudaryti valdžios atstovais.

18 vasarą, Vilnius
[Signature]

Pateiktoje schemeje pavaizduoti Seimo nariai medžiotojai, kurių priklausymas medžiotojų būreliams gali sudaryti prielaidas neformaliems ryšiams su verslo atstovais medžiotojais atsirasti, tokiu būdu sukeliant riziką interesų konfliktams pasireikšti.

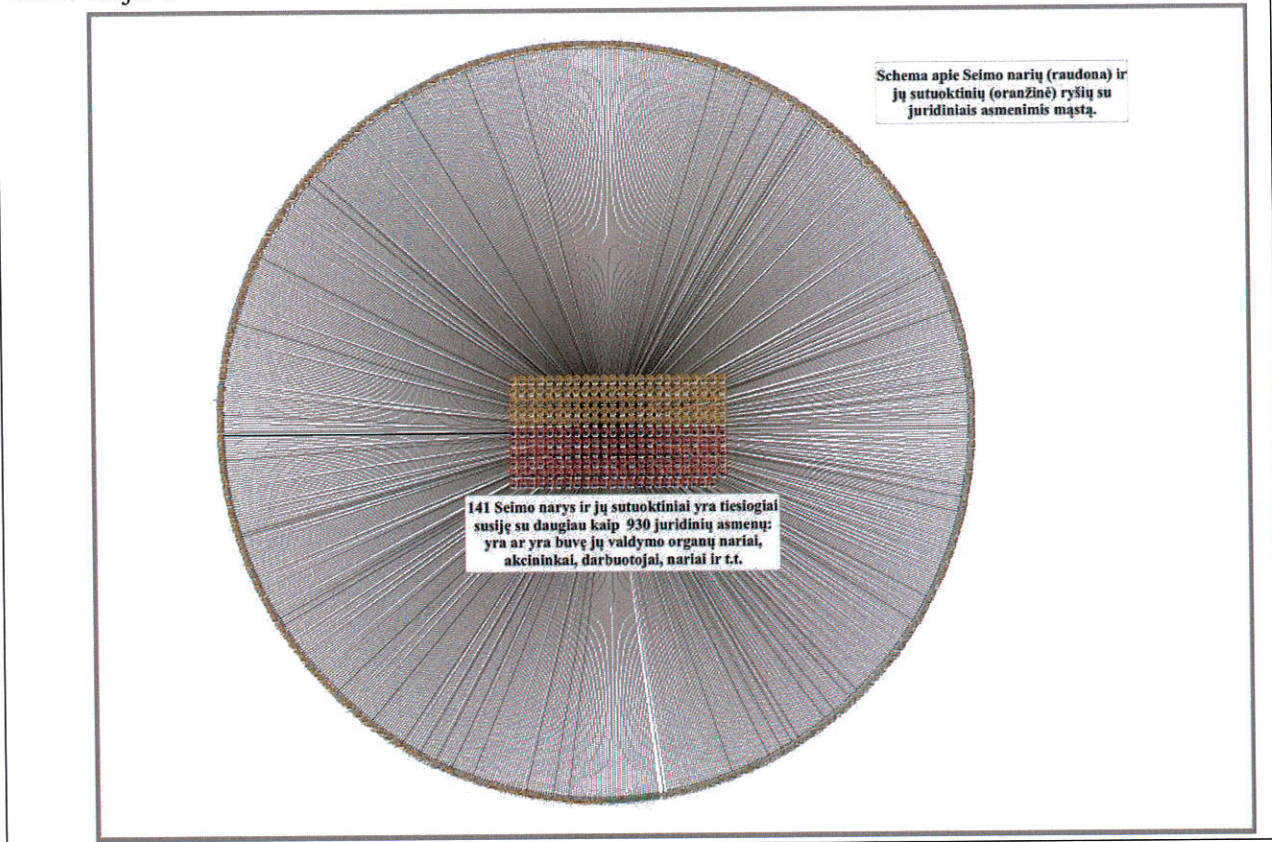
2016–2020 metų kadencijos 34 Seimo nariai yra medžiotojai. Tai sudaro 24% viso parlamento narių.

*Išcāņāp tikras
Plece*

Interesų konfliktus gali sukelti ir politinių partijų atstovų tiesioginis dalyvavimas verslo subjektų veikloje.

2016–2020 metų kadencijos 141 Seimo narys, kartu su savo sutuoktiniais, yra susiję su daugiau kaip 930 juridinių asmenų, t. y. yra ar buvo jų valdymo organų nariais, akcininkais, darbuotojais.

NEIŠSLAPTINTA

4. Viešojo sektoriaus fragmentiškumas

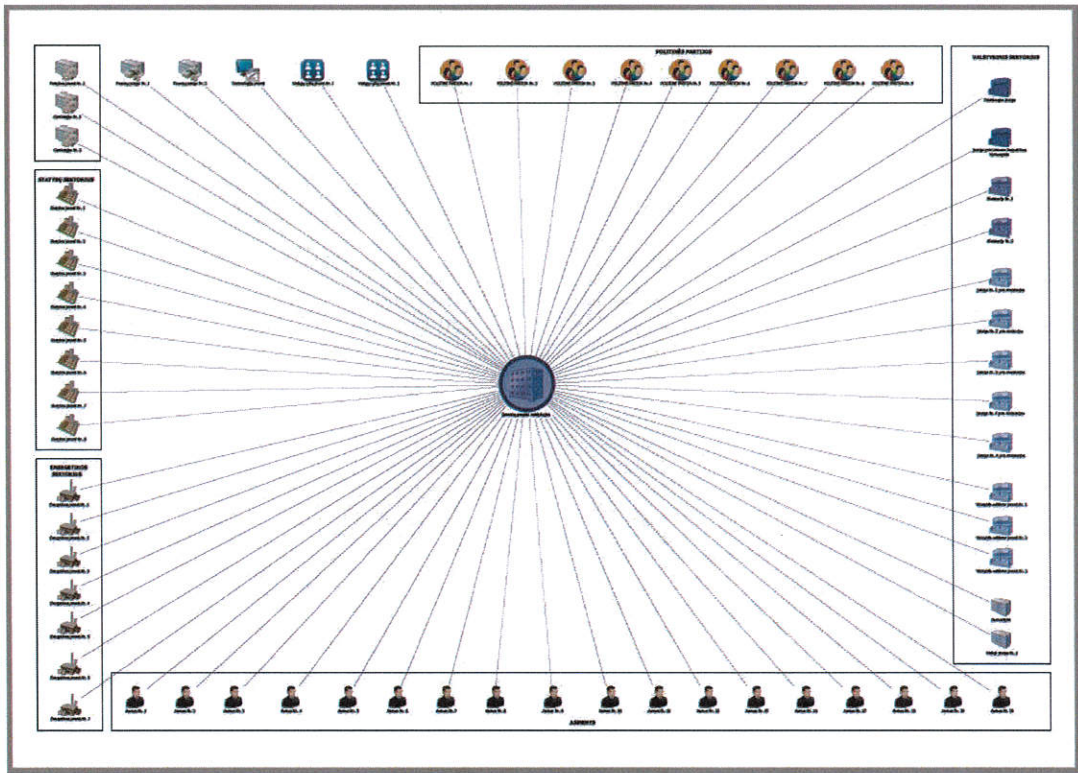
Viešųjų ir privačių interesų deklaravimo kontrolės spraga savo ruožtu sudaro prielaidas tokių reiškinių, kaip nepotizmas, klientelizmas, kronizmas, protekcionizmas ir kt. įsitvirtinimui viešajame sektoriuje, o pastarosios sąlygoja neteisėtų korupcinio pobūdžio praktikų atsiradimą bei viešojo sektoriaus fragmentiškumo problemos didinimą. Politinės įtakos (veiklos sferų) pasidalinimas, sisteminio požiūrio trūkumas, viešojo sektoriaus darbuotojų profesinės kompetencijos stoka, negebėjimas pritraukti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos darbuotojų, tinkamai panaudoti valstybės valdomą informaciją, o kartu ribotas jos prieinamumas valstybinėms institucijoms sudaro sąlygas viešojo sektoriaus fragmentiškumui egzistuoti. Tokiu viešojo sektoriaus pažeidžiamumu naudojasi nesąžiningą veikimo būdą pasirinkę verslo atstovai, kurdami ir įgyvendindami lobistines strategijas: vykdo aktyvią žvalgybą (renka tikslingą informaciją apie viešojo sektoriaus silpnąsias vietas, apie jame dirbančius konkrečius asmenis, siekdami juos paveikti – kompromituoti), įvairiais būdais į savo verslą pritraukia sau naudingiausias (kompetentingiausias) viešojo sektoriaus darbuotojus; į viešąjį sektorių įdarbina sau lojalius asmenis. Tokiu būdu viešasis sektorius virsta siaurų verslo interesų grupių tenkinimo įrankiu, formuojama paini, chaotiška, subjektyviais sprendimais grindžiama valstybės funkcijų įgyvendinimo sistema.

15 metų tikras
[Signature]

4.1 Interesų grupių žvalgyba

Siekdami įgyvendinti galimai neteisėtas lobistines strategijas, verslo subjektai pasinaudoja viešojo sektoriaus fragmentiškumu, tikslingai rinkdami informaciją apie jo atstovų pažeidžiamumą.

Schemoje pavaizduota <...> interesų kryptis renkant informaciją apie dominančius fizinius ir juridinius asmenis ar vykstančius procesus viešajame ir privačiajame sektoriuose vedant kartoteką. Apimami sektoriai – politinės partijos, ministerijos ir joms pavaldžios institucijos, energetika, statybos, gamyba ir prekyba, finansinių paslaugų tiekimas bei viešieji ryšiai.

<...>

Isuostas tikras
[Signature]

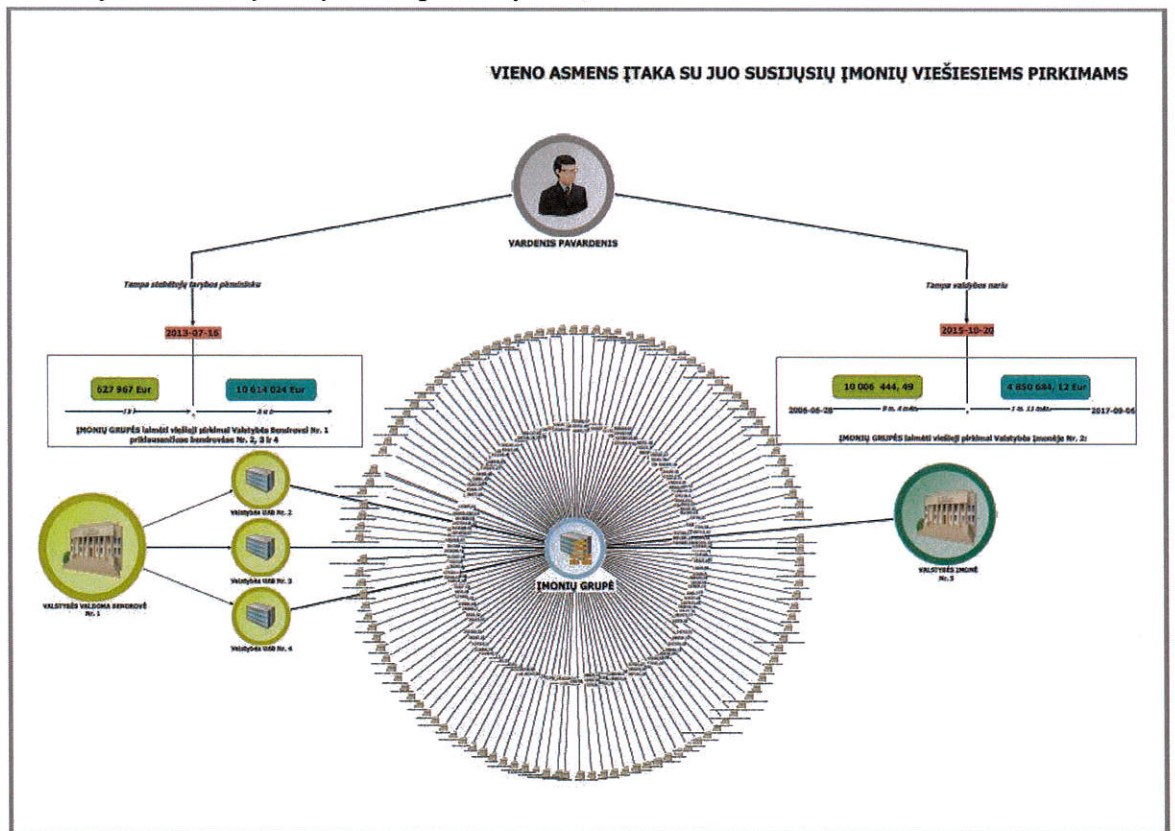
4.2 Fragmentiškumo kaina

Viešojo sektoriaus fragmentiškumas taip pat daro įtaką sąžiningai konkurencijai.

Pastarąjį atvejį iliustruoja schema apie dviejų valstybės įmonių vykusius viešųjų pirkimų rezultatus.

Pagal turimus duomenis, paskyrus konkretų asmenį valstybės valdomos bendrovės Nr. 1 stebėtojų tarybos pirmininku, kitos su juo susijusios privačios įmonės laimėjo valstybės valdomos bendrovės Nr. 1 dukterinių įmonių viešųjų pirkimų už 17 kartų didesnę vertę negu buvo laimėjusios iki pastarojo paskyrimo į minėtas pareigas.

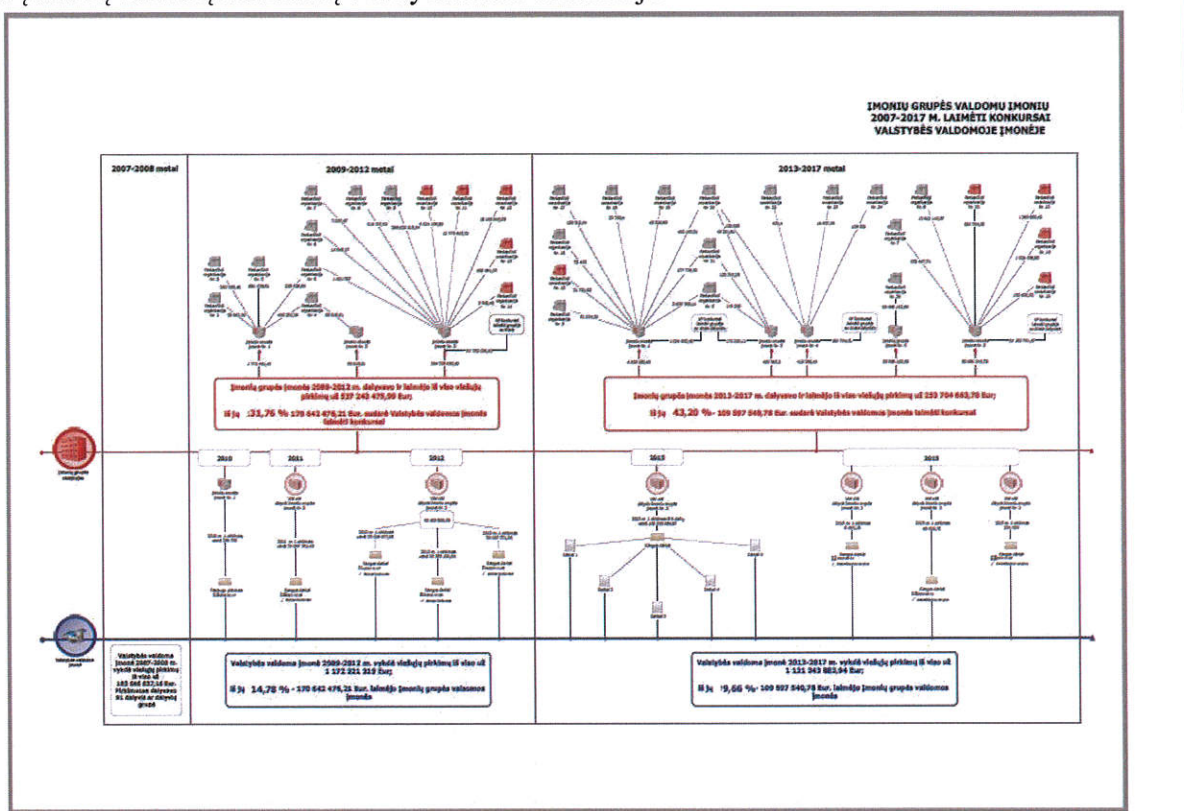
Atitinkamai per beveik 9,5 metų su minėtu fiziniu asmeniu susijusios privačios įmonės buvo laimėjusios valstybės Įmonės Nr. 5 viešųjų pirkimų už 10 mln. Eur, o paskyrus pastarąjį asmenį valstybės Įmonės Nr. 5 valdybos nariu, per nepilnus 2 metus su juo susijusios privačios įmonės laimėjo šios valstybės Įmonės pirkimų už 4,85 mln. Eur.

18 metų tikras
[Signature]

Šioje schemoje matyti, kad verslo grupės įmonių atstovų palaikomi neformalūs ryšiai su politine partija galimai sudarė sąlygas verslo grupės įmonėms laimėti didelės vertės politinės partijos valdomai ministerijai pavaldžių valstybės įmonių viešuosius pirkimus.

Politinė partija, siekdama atsidėkoti verslo grupei už jos paramą, galimai sudarė sąlygas jos įmonėms laimėti ministerijai pavaldžios valstybinės įmonės vykdytus viešųjų pirkimų konkursus. Per 2009–2012 metus verslo grupės įmonės laimėjo viešųjų pirkimų konkursus valstybinėje įmonėje, kurie sudarė **31,76 %** nuo visų verslo grupės įmonių laimėtų konkursų visame valstybiniame sektoriuje vertės. Per 2013–2017 metų laikotarpį verslo grupės įmonių laimėtų viešųjų pirkimų konkursų vertė valstybinėje įmonėje sudarė jau net **43,20 %** nuo visų verslo grupės įmonių laimėtų konkursų valstybiniame sektoriuje.

NEIŠSLAPTINTA

5. Neefektyvus žiniasklaidos įsitraukimas į kovą su korupcija

Pagrindinis visuomenės lūkestis, kad žiniasklaidoje pateikiama informacija būtų objektyvi. Stipri tiriamoji žurnalistika laikoma efektyvia korupcijos atgrasymo bei konkrečių korupcijos atvejų atskleidimo priemone, tačiau turimi duomenys byloja, kad Lietuvoje žiniasklaidos priemonės yra glaudžiai susijusios tiek su verslu, tiek ir su politine sistema, tad neretai:

- Pasižymi **neobjektyvumu**, kurį dažnai lemia žiniasklaidą valdančio verslo siekis laimėti kuo daugiau viešinimo paslaugų užsakymų valstybinėse institucijose. Gavusi finansavimą, dažnai žiniasklaidos priemonė neigiamos informacijos apie tą valstybinę instituciją nebeskelbia.

Remiantis viešojoje erdvėje paskelbta informacija, tam tikros žiniasklaidos priemonės „vykdo labai keistą ir etikos pakraščiuose ar netgi užribyje esančią praktiką – publikuoti tekstus, kurių autoriai yra išgalvoti veikėjai...“³, taip pat abejotino patikimumo šaltinių teikiamą

³ Jūsų nuomonę formuoja ir išgalvoti autoriai, Darius Verseckas, Verslo žinios, 2016-05-27, <http://www.vz.lt/2016/05/27/jusu-nuomone-formuoja-ir-igsawoti-autoriai>.

informaciją arba žinomai tikrovės neatitinkančią informaciją. Pavyzdžiui, viena žiniasklaidos grupė „sukūrė tikrovėje neegzistuojančias, asmens garbę ir orumą žeminančias žinias...“ apie Lietuvos banko Priežiūros tarnybos direktoriaus neva vykdytą korupcinę veiklą. Dėl šios informacijos paneigimo vyko teisminis procesas, kurio išdavoje teismas įpareigojo žiniasklaidos priemonę paneigti tikrovės neatitinkančias žinias⁴.

Viešojoje erdvėje taip pat pasirodė žurnalistų publikacijų apie tai, kad tam tikros žiniasklaidos priemonės yra „panirusios į įtakos karus“ ir jų gaminamas turinys yra nukreipiamas į pardavimus, manipuliavimą, spaudimo darymą, o ne į kokybę, problemų analizę, objektyvų visuomenės informavimą: „<...> paskelbtas aštrus tekstas vieno žmogaus paliepimu gali būti išimtas arba pakabėjęs vos pusvalandį palaidotas archyve.“⁵

- Naudojama kaip įtakos politinei sistemai **įrankis**, siūlant politinei partijai nemokamą televizijos eterio laiką, suteikiant nuolaidas, užtikrinant konkrečių partijos narių matomumą televizijos laidose mainais už galimybę daryti įtaką politinei sistemai.

<...>

NEIŠSLAPTINTA

- Traktuojama kaip **verslas**, priverčiant viešojo sektoriaus atstovus priimti reikiamus sprendimus žiniasklaidos priemonės naudai paviešinant (arba neviešinant) tam tikrą neigiamą informaciją (faktinę arba išgalvotą) apie konkretų asmenį.

Viešojoje erdvėje pasirodė publikacijų apie žurnalistikos virtimą prekybą poveikiu, kuomet žurnalistas ar žiniasklaidos priemonės vadovas tampa verslininku, „prekiautoju žodžiais“⁶. Tokiu būdu žiniasklaidai atsiranda rizika tapti verslu už įstatymo ribos, kuomet jos savininkai „<...> be reikalo interesų niekada neliečia <...> niekada nekritikuoja nei didžiųjų, nei mažiausio [aut. verslo] tol, kol jie turi reklamos sutartis“⁷.

<...>

NEIŠSLAPTINTA

Žiniasklaidos skaidrumo problematiką iliustruoja ir Transparency International Lietuvos skyriaus užsakymu atliktos verslininkų apklausos duomenys⁸:

- absoliuti dauguma apklaustų verslininkų tiki milžiniška žiniasklaidos galia nulemti asmenų ar įmonių sėkmę: beveik 62 proc. respondentų visiškai tiki ir per 29 proc. greičiau tiki, kad nepalankios žiniasklaidos publikacijos ir transliacijos apie konkretų asmenį arba įmonę gali tą asmenį arba įmonę sužlugdyti;
- 54 proc. susidūrusiųjų su žiniasklaidos atstovais patvirtino supratę, jog už reklamavimąsi žiniasklaidos priemonėje, jos žurnalistai parengs ir palankią publikaciją apie įmonę;

⁴ Lietuvos bankas: teismas įpareigojo „Lietuvos rytą“ paneigti tikrovės neatitinkančias žinias apie V. Valvoni, Delfi.lt, 2017-10-04, <https://www.delfi.lt/verslas/medija/lietuvos-bankas-teismas-ipareigojo-lietuvos-ryta-paneigti-tikroves-neatitinkancias-zinias-apie-v-valvoni.d?id=75947887>.

⁵ Skirmantas Malinauskas: Redaktoriai ir redaktoriukai, 15min.lt, 2016-03-02,

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/skirmantas-malinauskas-redaktoriai-ir-redaktoriukai-500-589871>.

⁶ Raimundas Celencevičius: Žmogus, žurnalistiką pavertęs prekybą poveikiu, 15min.lt, 2016-02-29

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/raimundas-celencevicius-zmogus-zurnalistika-pavertes-prekyba-poveikiu-500-589241>

⁷ Ibid.

⁸ Prieiga per internetą: <https://goo.gl/f532zi>

*18 metų tikros
Blaum-*

- korupciją žiniasklaidoje respondentai dažniausiai siejo su: „užsakomaisiais straipsniais, publikacijomis“ – beveik 44 proc., beveik 21 proc. nurodė, kad tai „neobjektyvi, melaginga, reikiama linkme iškreipta informacija“ ir beveik 14 proc. – „neoficialus žiniasklaidos atstovavimas verslo ir politinėms grupėms“.

<...>

Pagarbiai

Direktorius

Žydrūnas Bartkus

18 vasaros tikras

Pirmosios valdybos
Pirmojo skyriaus viršininkas
Raimondas Vencius

Raimondas Vencius
2018-05-09

Atkurta
Lietuvai
100

<...>